2. Джеджула О.М., Хом'яківський Ю.Л. До питання побудови моделей навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів освіти // Оновлення змісту, форм та методів навчання фізико-математичних, природничих і технічних дисциплін. Наукові записки Рівенського педагогічного інституту. Випуск 10. – Рівне, РДПІ, 2000. – С. 71-76.

3. Педагогика / Под ред. А.Н. Алексюка. – К.: Вища школа, 1985.– 296 с.

4. Преемственность в обучении и взаимосвязь между учебными предметами в 5-7 классах. Сб. статей / Под ред. Ш.И. Ганелина, А.К. Бушли, – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961.– 280с.

5. Салмина Н.Г. Виды и функции материализации в обучении. М., 1981. – 240 с.

6. Ушинский К.Д. Вопрос о душе в его современном состоянии // Собр. соч.:В II т. – М. – Л.: Изд-во АПН РСФСР, 1948. – С. 339-452.

УДК 371.7

Діхтяренко З.М.

ФІЗИЧНА РЕКРЕАЦІЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС РУХЛИВИХ ІГОР

В цій статті здійснюється аналіз літератури, в якій дається визначення термінів: рекреація та реабілітація та їх значення рухливих ігор для фізичного розвитку учнів молодших класів в режимі дня школи.

Analysis of literature in which the definitions of the terms "recreation" and "reabilitation" age given and together with their importance for the physical development of the junior pupils under the conditions of the school regime has been made.

Одним із могутніх джерел зміцнення здоров'я дітей молодшого шкільного віку є засоби фізичної культури. Та не слід забувати, що тільки її різноманітні засоби досягнуть мети лише за умови їхнього вірного використання.

Завдання державної ваги є турбота про виховання всебічно розвинутого, фізично міцного молодого покоління.

Ре… (лат. re…) – префікс, що означає зворотну або повторну дію.

Реабілітація (лат. rehabilitatio) – попередження.

Реабілітація – відновлення здоров'я, спеціальної тренованості (спортсменів) після перенесених захворювань, травм і патологічних станів [5].

Рекреація (від лат. recreatio – відновлення). Система заходів, пов'язаних з використанням вільного часу для оздоровчої, культурно – пізнавальної та спортивної діяльності [11].

Гра для дітей дошкільного віку була провідною діяльністю, але вона не зникає в шкільному віці, хоч провідною діяльністю стає навчання. Як явище багатогранне її можна розглядати як особливу форму існування усіх, без

винятку, сторін життєдіяльності колективу. Велику роль відіграє гра у розвитку й вихованні дитини, формує особистість школяра, продовжує розвивати морально-вольові якості. Через гру школяр реалізує свої знання про навколишнє, про сьогодення.

Як відомо, через гру педагог впроваджує різні методи та прийоми, які вплинуть на колектив, на кожну особистість. Потрібно тільки знати межі пропаганди та найкращі шляхи впливу.

К.Д. Ушинський писав з цього приводу: "Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна спершу пізнати її також в усіх відношеннях" [3].

Значні зміни, що відбуваються у житті всього нашого суспільства, поєднані з багатьма труднощами не лише в економічній, політичній, соціальній сферах, а й в етико-психологічній. Особливо гострі проблеми стосуються підростаючого покоління. За останні роки зросли показники дитячої злочинності, а також відхилення в емоційному здоров'ї молодших школярів.

Багато дітей відзначаються підвищеною нервозністю, надмірною вразливістю та гарячковістю, емоційною неврівноваженістю. Але найбільш непокоять батьків, педагогів, психологів, соціальних працівників, співробітників МВС, громадськість такі прояви поведінкової активності дітей молодшого шкільного віку, як агресивність, жорстокість, цинізм, відчуженість, духовна спустошеність. Стрімке зростання рівня агресивності дітей – одна з найбільш актуальних проблем сьогодення.

Аналіз наукової літератури показав, що ця проблема останнім часом викликає все більший інтерес дослідників і практиків, про що свідчить стрімкий ріст кількості досліджень та публікацій з питань агресії, насильства та конфліктів.

Розуміння є одним із вельми важливих об'єктів філософсько-методологічних, логіко-лінгвистичних досліджень (А.В. Антонов, М.М. Бахтін, Д. Бренсфорд, В.І. Герасимов, Н. Гріс, К. Джонсон-Лейрд, В. Шеллінг).

У своєму дослідженні ми виходимо з положень Г.С. Костюка і С.Л. Рубінштейна, які розглядали розуміння як компонент процесу мислення.

Кінець XX – початок XXI століття – це період, коли засоби масової інформації несуть зміст, який здатний негативно впливати на фізичне та психічне здоров'я молодшого школяра. Значна частина дітей не мають можливості відвідувати у позаурочний час гуртки, секції і підпадають під вплив вулиці з її жорстокими законами "сильного кулака". За цих умов більша частина дітей після школи проводить вільний час на вулиці з дітьми різного віку, де навчають, ненав'язливо, іншому, переважно тому, що несе негативну інформацію для нормального розвитку дитини. З іншого боку функціонально-емоційний стан молодших школярів погіршується у зв'язку з пониженням опору організму до захворювань. Так, погане, не вітамінізоване, невчасне харчування негативно впливає на розвиток як фізичних, так і психологічних функцій школяра.

І на підсилення до сказаного можна згадати про чорнобильське лихо, яке відіграє не останню роль у нестабілізації фізично-емоційного стану населення України.

Формування у школяра стійкого інтересу до занять фізичної культури є важливою передумовою забезпечення їх фізичною дієздатністю, гармонійним розвитком, вдосконаленням фізичних сил та здібностей.

Ефективність фізичного виховання школярів визначається динамікою фізичної підготовленості, розвитку основних рухових якостей (О.Д. Дубогай, 1989, В.П. Мурза, 1993, В.Т. Ткаченко, 1997).

Рухливим іграм приділяли увагу такі вчені-дослідники: Е.А. Аркін, А.І. Бикова, Є.М. Вавілова, С.С. Волкова, Е.С. Вільчковський, В.В. Горіневський, Т.І. Дмитренко, М. Єфіменко, А.В.Запорожець, А.В.Кенеман, М.П. Козленко, С.Я. Лайзане, П.Ф. Лесгафт, Т.І. Осокіна, Е.А. Тимофеєва, А.І. Фоміна, В.Г. Фролов, Д.В. Хухлаєва, С.Ф. Цвек, М.К. Шейко, Г.П. Юрко та інші; видатні педагоги: Ян Коменський, Джон Локк, А.С. Макаренко, М. Монтесорі, Й.Г. Песталоцці, Жан-Жак Руссо, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський...

В рухливих іграх одночасно вдосконалюються фізичне, розумове, моральне, естетичне, трудове виховання.

У зв'язку з посиленою руховою діяльністю і впливом позитивних емоцій підвищуються всі фізіологічні процеси в організмі, покращується робота всіх органів і систем.

Накопичуючи негативну інформацію, молодші школярі стають агресивними не тільки до своїх родичів, друзів, старших, але й до однолітків.

Знайти напрямки фізичної та психологічної дії на учнів з метою релаксації функціонально-емоційного стану молодших школярів у режимі дня засобами гри й сприяти їх фізичному розвитку і загартуванню – проблема, яку ми ставимо перед собою.

У відомій для нас літературі ця проблема недостатньо висвітлена.

Ми ставимо в своєму дослідженні такі завдання:

Проаналізувати характер ставлення молодших школярів до рухливих ігор у позакласній роботі.

На основі вивчення літературних джерел, узагальнення передового педагогічного досвіду вчителів початкових класів та фізичної культури обґрунтувати зміст та основні напрямки роботи по використанню рухливих ігор у позакласній роботі.

Розробити методичні рекомендації щодо успішної фізичної рекреації та реабілітації молодших школярів у позакласній роботі, які сприятимуть у подальшому розвитку пізнавальних інтересів учнів та формуванню в них високих моральних якостей, становленню їх як особистостей.

Дослідити вікові особливості психофізичного стану молодших школярів.

Визначити обсяги рухової активності і фізичної підготовленості молодших школярів.

Для розв'язання поставлених завдань передбачається використання методів дослідження:

- вивчення державних документів щодо перспектив фізичного виховання в школі;
- теоретичний аналіз філософської, фізіологічної, психологічної, педагогічної та методичної літератури з даної проблеми;

- вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду вчителів по використанню гри в позакласній роботі школи;

- спостереження педагогічного процесу; анкетування та бесіди з вчителями;

- педагогічний експеримент (констатуючий та формуючий).

Ми досліджували основні теоретичні положення про діалектичну єдність процесів навчання та виховання, соціальну сутність здоров'я і фізичної культури, системний підхід до вивчення психічного розвитку й формування особистості (К.О. Абульханова-Славська, Б.Г. Ананьєв, Б.Ф. Ломов); загальнопсихологічні положення теорії спілкування (Г.О. Балл, О.О. Бодальов, Ю.М. Ємельянов, Б.О. Кан-Калік, О.В. Киричук, Г.О. Ковальов, Я.Л. Коломенський, О.О. Леонтьєв, Х.Й. Лімейтес, О.В. Мудрик, Л.О. Петровська, А.У. Хараш, Т.С. Яценко); теоретичні основи формування особистості вчителя (Н.В. Кузьміна, Ю.М. Кулюткін, С.Д. Максименко, О.Г. Мороз, Д.Ф. Ніколенко, В.О. Сластьонін, В.О. Соловієнко, Г.Ф. Сухобська, Ю.М. Швалб, Т.С. Яценко); дослідження психологічної особливості педагогічного спілкування (С.Л. Братченко, Г.А. Денисенко, М.М. Забродцький, О.М. Коропецька, С.О. Мусатов, С.О. Рябченко, Н.В. Чепелєва, Т.К. Чмут).

У педагогіці гра розглядається як історично сформоване соціальне явище, особливий вид діяльності людини, де творчо прямо або опосередковано відбиваються явища навколишньої діяльності (праця і побут людей, імітація рухів тварин та інше).

Ігри, в яких яскраво виявлена роль рухів, носить загальне умовне найменування "рухливі ігри" [3].

Різноманітні рухи і дії дітей під час гри позитивно впливають на їх серцево-судинну, дихальну та інші системи організму, на загальний фізичний розвиток та здоров'я, сприяють розвитку психічних процесів, як пам'ять, мислення, увага, уява, мова, сприйняття, відчуття. Рухливі ігри є ефективним засобом активного відпочинку після тривалої розумової праці. За допомогою них у дітей закріплюються та вдосконалюються навички з бігу, стрибків, метань, лазіння, рівноваги, поліпшується загальна координація рухів.

Цінність рухливих ігор полягає також у тому, що вони сприяють розвитку у школярів життєво важливих рухливих якостей: швидкості, спритності, сили, витривалості...

Д.В. Хухлаєва дає таке визначення поняття рухлива гра: "Рухлива гра – складна рухова, емоційно забарвлена діяльність, зумовлена точно встановленими правилами, які допомагають виявити її кінцевий результат" [3].

Під час гри учасники її знаходяться в певних взаємних стосунках, виявляючи при цьому позитивні та негативні риси характеру поведінки. Спостереження за грою дозволяє вчителю краще ознайомитися з індивідуальними особливостями кожного учня і вплинути на нього в потрібному напрямку.

Величезну роль відіграють рухливі ігри у вихованні свідомої дисципліни в учнів. Дисципліна – неодмінна умова кожної колективної гри.

Проблема розвитку особистості в учня – як педагогічна, так і методична, – є найбільш занедбаною ділянкою навчально-виховного процесу.

Розвиток особистості – це процес якісних змін, що знаменують перехід від простого до більш складного, від нижчого до вищого. Він не тотожний навчанню, бо має зовсім іншу природу, передбачає певну перебудову і вдосконалення психічних функцій.

Особистість – індивід із соціально зумовленою системою вищих психічних якостей, що визначається залученістю людини до конкретних суспільних, культурних, історичних відносин. Ця система виявляється і формується в процесі свідомої продуктивної діяльності і спілкування. Особистість опосередковує та визначає рівень взаємозв'язків індивіда з суспільним та природним середовищем.

У філософсько-психологічному аспекті особистість – це об'єкт і суб'єкт історичного процесу і власного життя.

Поняття особистості тлумачиться неоднозначно – залежно від того, який підхід реалізується дослідником. Можна виділити якнайменше чотири аналітичних підходи – соціально-психологічний, індивідуально-психологічний, діяльнісний та генетичний, реалізовані такими психологами, як А.В. Петровським, А.Г. Ковальовим, Б.Г. Ананьєвим, В.В. Давидовим, В.М. Русаловим, Г.С. Костюком, О.М. Леонтьєвим, С.Л. Рубінштейном [8].

П.Ф. Лесгафт говорив, що гра – це вправа, за допомогою якої дитина готується до життя.

Ігри мають навчальний характер, і особливо це видно в народних іграх.

К.Д. Ушинський високо цінив ігри, які створював народ для своїх дітей і говорив, що це могутній засіб виховання і рекомендував педагогам широко їх використовувати та збирати.

"У народних іграх немає і тіні педагогічного нав'язування, і разом з тим вони педагогічні", – зазначає А.П.Усова, високо оцінюючи ігри, які створені народною педагогікою [3].

А.С. Макаренко писав, що гра має важливе значення в житті дитини, має те саме значення, як в дорослого має діяльність, робота, служба, і яка дитина в грі, такою з багатьох поглядів вона буде в роботі, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається насамперед у грі [3].

Отже, аналіз проведеної нами певної літератури дає можливість зробити висновки:

Рухлива гра та діти – є нероздільне ціле, частина їхнього життя.

Підбір та організація рухливих ігор для успішної реабілітації та рекреації потребують з боку педагога продуманого й професійного підходу.

Для проведення рухливих ігор необхідно створити відповідні педагогічні умови: місце, обладнання, бадьорий настрій і т.д., що необхідне під час рухливих ігор.

Діти молодшого шкільного віку із задоволенням йдуть грати в рухливі ігри та активно беруть там участь.

У рухливих іграх фізична реабілітація та релаксація відіграють неабияку важливу роль для закріплення та удосконалення вивчених рухів, колективізму між дітьми, розвитку дружніх стосунків.

Усвідомлено – вірне ставлення молодших школярів до рухливих ігор,

які мають такі компоненти: інтелектуально-пізнавальний (висловлювання, судження); емоційно-естетичний (переживання, уміння помічати в рухах однолітків та у своїх гарну поставу, ходьбу і т.д.); морально-дійовий (правильні дії з предметами, які не тільки гарні та бережливе ставлення до них).

Ми погоджуємося з думкою педагога В.О. Сухомлинського, що добре здоров'я, відчуття повноти, невичерпності фізичних сил – найважливіше джерело життєрадісного світосприймання, оптимізму, готовності подолати будь-які труднощі. Хвора, квола, схильна до захворювань дитина – джерело багатьох негод, про це не слід ніколи забувати. [10, 125].

Література:

1. Закон України "Про освіту" / Освіта. – К.: Райдуга, 1991. – 25 червня.

2. Бурдаков О., Носковий В. Чи можу я бути педагогом? (самотестування). //Дошкільне виховання. – 2000. – №2. – С.18-19.

3. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. – Львів: ВНТЛ, 1998. – 336с.

4.Детские подвижные игры народов СССР / Под ред. А.В.Кистяковской, Т.И.Осокиной. – М.: Просвещение, 1983. – 305с.

5. Коменский Я.А. Великая дидактика. / Под.ред. А.А.Красновского. Избранные педагог. соч. Том 1. – М.: Учпедгиз РСФСР, 1939. – 320с.

6. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355с.

7. Психологія / За ред. Трофімова Ю.Л. – К.: Либідь, 2000. – С.100-102.

8. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-и томах. –К.: Рад. школа, 1977.

9. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – К.: Рад. школа, 1973. – 288с.

10. Словник іншомовних слів / За ред. академіка АН УРСР О.С.Мельничука. – К.: Головна редакція української радянської енциклопедії, 1985. – С.900.

УДК 37.041

Добридень А.

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкривається суть і значення самоосвіти та неперервної освіти. А також визначається зміст і засоби ефективного формування навичок самоосвітньої діяльності у старшокласників. Акцентується увага на проблемі неперервної освіти на сучасному етапі.

The article covers the essence and importance of self-education and non-stop training. It also determines the content and means of effective skill formation for self-education activities of senior pupils. Much attention is paid to the problem of non-stop training at the contemporary stage.

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені ПАВЛА ТИЧИНИ

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Київ

Видавництво
Науковий світ®

2002